

II. ezkertiar berriak

(JARRAIPENA)

Artikulu honen aurrekoan azaletik ibilli naiz. Barrurairio sartu gabe, atarian gelditu naiz. Ala ere, premiazkoa nuen han esanda-koak adieraztea. Azaletik muifera joan nadin, ataria utzi ta barrura sartu.

XIX'gn. gizaldian asten dira ezkertiar jendeak politikagintzan izaten, zentzu moderno batean entenditzen dugunez. Liberalak lehen-dabizi, gure beltzak, eta gero sozialistak. Hauek, jaio ezkeroztik, batasunaren billa ibilli izan oi dira beti. Erdietsi bezin laister austeko. Apurtuta gelditu ta bereala batasunaren alde lanean asteko. Lehen nazio-artekoan Marx'en lagunak eta Bakhounine'nak ziran sozialis-moaren batasuna zailla egin zutenak. Gero, sozialista ta komunisten arteko etsaigoa sortu zen. Alemania'n, sozialdemokratak izan ziran espartakisten —komunisten— erreboluzioa zapaltzen lagundu zute-nak. Ala ere, herrikoi frenteak dirala-ta, elkartuko dira berriro sozialista guztiak faszismoarekin burruka egiteko. Gerla ostein, gerla otza jaiotakoan, sozialdemokratak izan ziran, eta dira oraindik zenbait alderdietan, komunisten etsai amorratuena. Gerla otzaren bukaerak etsaigo honen laztasunaren bukaera ekarri behar zuela zi-rudien. Frantzia'n bakarrik dirudi asia dela laztasun honen le-guntzea.

Gerla otzaren bukaeraz, Stalin'en garaiaren bukaerak, munduko Herri aundiena den Txina'ren sozialistatzeak, Fidel Castro'ren errebo-luzioak, sozialismoari, benetakoari, soifneko berriak ekarri dizkio eta, askotan, soifnekoarekin batera, gorputz berria.

Ainbeste era, jokabide ta joera diferenteekin sozialismoaren batasuna gero ta eldugaitzagoa ageri da. Egia esan, aurrena, batasuna medio dela, ta ez xede, esan behar litzake. Sozialismoaren, langilleen, menperatuen, langille klasearen batasunak, zertarako den galdetzen bada bakarrik du esan-nahi bat delako batasun honek. Sozialismoaren historiari begirada labur bat ematea nahikoa da batasunaren desirkundea bere baitan zenbaiteraifio den itsasia ikusteko. Izan ere, beste batean esaten nuanez, langille ta menperatuen batasuna ez da guztia sozialismoa jasotzeko; guztia ez bada ere, ordea, derri-gorrezkoa da. Kondizio hori gabe ez dute funtsik ere balio gaifiontzeko ahalegifiak Herri bat sozialistatzerakoan.

Ezkerra, politikan, sozialismotik pasatzen da. Sozialismoa, ordea, eskuin-ezker muturrak dituen soroa da. Soro hortan, bertakoa denez, ezker berria zer lekuan arkitzen den erabaki behar da. Hortarako, lehendabizi, sozialismoa nazio-artean zertan dagoen aztertuko da. Hori egiteko premiazkoa delako, nazio-arteko politika ta sozialismoaren egoera azalduko dira.

Mintzamoldearen aldetik itzen esan-nahia zerbaiz zeazteko, sozialismoaz mintzatzen naizenean itz honen esan-nahiean sozialdemokrazia ez dutela sartzan aitortu behar dut. Sozialismoa esaterakoan sozialdemokrazia aitatu nahi dutenean, apropos jakin eraziko dut.

XISTIMATIK KANPORA

Berez, mundu guztian gerta ditekena da ezkertiar berrien ernatzea ta indartzea. Mendabaleko Herri aurreratuetan bakarrik du, ordea, gertaera honek politikagintzarako izaera sendo bat, esan-nahi berezi bat. Irugarren munduko Herrietan, erreboluzioa, gauza zailla bederik ere, posible bezela ikusten da, ta ez da bide egokiagorik ikusten kapital menderakorraren, imperialismoaren, gosearen eta justizik ezaren kateak desegiteko bide azkarragorik. Mendabaleko Herri aurreratu ta industria-tuetan besterik da, ordea. Hauetan, soziologilariak diotenez, oso integratuta dagoen gizartean arkitzen gera. Integratuak, hau da, xistiman erabat sartuak.

Xistima kapitalismo berria da. Mendabaleko Europa'n eta Ipar Ameriketa'n kapitalismo hori da jaun eta jabe. Ta langilleek gizarte honen barruan egiten dute burruka. Xistimarik ez dute ukatzen. Ba diteke, itzez, xistima hori kondenatzea,

politikagintzan ez ordea. Bere estratejia, bere jokabidea xistimaren barruan ahalik eta gehiena bereganatzeko egia dago, baiñan ifiola ere ez xistima hori desegiaz berria jasotzeko. Ta hori da erreboluziogintza: gizarte xistima bat desegin nahi izatea bere ordez berri bat jasotzeko. Gizarte bateko xistima zerrari deitzen zaio: gizartea osatzen duten gizonen artu-emanak antolatzeko moduei. Era guztietako artu-emanak noski, baiñan batez ere gizartearekikoak: ekonomia, agintea, legeak, morala etab.

Ezkertiar berriak xistimaren etsai amorratuak dira. Ezkertiar berriarentzat hori da lehendabiziko kondizioa bere izatearentzat: xistimatik kapoan izatea. Horregatik, hauek ez dira beifere izango xistimaren ezkerria edo muturreko ezkerria, beti xistimaren ertzean egongo dira, kanpoan izango.

Batzuek, ordea, xistimatik kanpora atera ta hortan geldituko dira, kondenatzen dutenaren ordean beste zerbait jasotzeko asmorik gabe. Hauek ukatze utsean, ezean daude. "Beatnik" delakoak dira esaten ari naizen adibiderik onenetakoa. Xistimaren aurka daudelako ukatzen dute hau, ta hori, besterik ez bada ere, zerbait egitea ba da. Ala ere, xistima ukatzeaz gainera, burruka egiten ez dutelako ez dira kaltegarriak xistimarentzat. Jakifia, hau ezin diteke absolutuan esan, baiñan erlatibotasunaren muga zabaletan sartu diteke.

Beatnik hauek ba dute ezkertiar berriekin, integratu nahi eza hori, xistima kondenatu nahi hori. Ezkertiar berriak, ordea, politikagintzan sartzen dira ta beren eza egitazkoa da, ezezkoa beste gizarte baten asmoari ematen zaion baiezkoiari beste arpegi agerikoa delako.

Itxaropenaren aldekoak dira ezkertiar berriak. Ez dutelako etsi. Oraindikan, gizarte berria ta justizia posible dirala uste dutelako. Besteak, ordea, ezarrita dagoen xistima gizonarentzat kaltegarria ta gizatasunik gabekoa dela uste baldin badute ere, ba dirudi beste batera irixteko itxaropena galdu dutela ta iges egin nahiean dabiltzala. Eskapuan. Ezkertiar berriak, berriz, zerbait berria proposatu nahiean dabiltz. Oraindik ez dute ezer asko konkreturik eman, horregatik da ain zailla hauetaz mintzatzea. Hauen asmoen eta jokabideen neurria nazio-arteko politikaren eta sozialismoaren egoitzak emango digu.

NAZIO-ARTEKO POLITIKA TA SOZIALISMOAREN EGOITZA

Aurreko artikuluan esan nuen bezela, ezker berria Herri ba-koitzaren giroan ikusten da, bestela ez dago ez definitzerik politikologiaren aldetik errealidade hau. Ala ere, sozialismoak jaiotzatik du nazio-artekotasunaren deia ta bokazioa, ta naziokeria mundu guztiko langille guztien arteko batasunaren kontrako pekatu-rik aundienetako bezela azaltzen da. Ezin ukatu dezaket batasun hori gaur egunean zatituta, erdibituta ta zaurituta arkitzen danik, baiñan hori sozialismoaren izaeraren kontra dijoa. Beñere baiño argiago ikusten da gaur egunean, gizonak gizarte gizontiar bat jaso nahi izatezkerotan, munduaren etorkizuna sozialismoarena dela, gehienak diotenez, baiñan sozialismoaren batasuna ta nazio-artekotasuna ere beñere baiño illunago ta nahastuagoak azaltzen dira.

Sobietikoen Batasuna, Errusia'n 1917'gn. urrillean egindako erreboluzioaren ondorenean izaten asi zen ezkeroztik, nazio-arteko sozialismoarentzat egon-ezin berriak eta garratzak sortu ziran. Lehenago ere, Europa'ko gerla nagusiaren bezperetan, 1914'gn., azaldu zen bere gordintasun guztian nazio-artekotasunarentzat lehendabiziko azterketa garratza. Orduko sozialisten buruzagiak gerla hori kapitalisten gerla zela zioten, eta horregatikan gerla hortan langille guztiak galdu besterik ez zutela. Jakiña danez, Marx eta Engels'en 1848'gn. egindako "Komunisten Agiriak" zabaldu zituen ain ezagunak diran itz hauek: "Mundu guztiko proletarioak batu zaitezte". Batasunean bere indarra eta ugaritasunean bere botherea gerlan sartzeko asmoetan zebiltzan estadu guztietan langilleak huelga jenerala egin ezker eta ejerzituaren deia ukatu ezker, estadu hoietako buruzagi kapitalistak gerla egiteko modurik gabe geldituko zirala uste zuten. Baiñan gauzak ez ziran honela gertatuko. Ta, hortarako, arrazoi asko izan ziran. Hoi-en artean, azkeneko momentuan naziotasunaren indarra na-

zio-artekotasunerena baiño aundiagoa izan zela. Frantzesak alemanen mesfidantza zutela, etab.

Orduan, ordea, ez zen oraindik munduan estadu sozialistarik. 1917'gna. ezkeroztik izango da bat: Sobietikoen Batasuna. Sozialismoa ez da izango ia asmo bat bakarrik, nunbait egiten asitako zerbait baizik. Ba da sozialismoaren adibide konkretu bat: sobietikoa. 1945'gn. gerla ondorenean adibide ta modelo hoiek gehiago izango dira: Errumania, Bulgaria, Polonia, etab. Geroxoago, Txina, Ipar Vietnam, Ipar Korea, etab. Azkenik, Cuba.

Txina'rekin sortutako eztabaida ta arazoen aurretik, errealdade honek, Sobietikoen Batasunaren sozialismoa jasotzeak, kondizionatuko du munduan zear sozialismoaren hedatzea ta higitze guztia. Lenin ill bezin laister asarretuko dira Stalin eta Trotsky. Lehendabizikoak, estraiña Sobietikoen Batasunean sendotu behar dela erreboluzioa esango du, ta, gero, erreboluzio hori sendotutakoan, beste estaduetara esportatu (nolabait esateagatik). Trotsky, berriz, "etengabeko erreboluzioaren" defenditzaille amorratua zen. Honek ez zuen uste *lehendabizi* nunbaiten erreboluzioa sendotu behar zanik *gero* beste alderdietan pizteko. Biak batera egitea posible zela uste zuen eta, aukera egiterakoan, nazio-artekotasuna aukeratzeko prest zegoen. Stalin gelditu zen Sobietikoen Batasunaren agintari ta nazio-arteko komunismoaren buruzagi. Trotsky'k ere eratu zuen nazio-arteko bat bere usteak defenditu ta zabaltzeko; ez zuen, ordea, indar askorik artu ta ertzeko errealdade batean biurtu zen sozialismoaren barruan.

Ez dago orain Stalin'en ustea, ta egitea, aztertzerik, premiazkoa zen edo ez erabakitzerik. Ukatu ezin ditekena da, ordea, sustraiean, muiñean, arrazoi zuelaren hypothesisean ere ordu ezkeroztik Errusia'ren, edo Sobietikoen Batasunaren, interesak nazio-arteko sozialismoaren gaindik izan dirala beti. Ta Stalin ill arren eta, ofizialki gutxienean, bere garaiak kondenatuak izan arren, gaur egunean ere beste horrenbeste gertatzen ote den edo inpresioa dago. Ba dirudi munduko sozialismo guztia Sobieti-

koen Batasunaren intereseetara menperatuta dagoela. Gertaera ta krisi berri bakoitzak sospetxa hau indartsuagoa biurtzen du. Ez noa orain sobietikoak beste era batera jokatu lezateken edo ez aztertzer, frogatua dagoen bezela, zenbait sozialisten iritzi sendoa agertzera baizik. Ta, ain da nagusia zabaldua dagoen irizian, ezkertiar berrien giroa behar bezela aditu ahal izateko izendatu gabe ezin ditekela utzi, aitatu dut uste hau.

Ba da marxismoan beste bi muturren arteko dialektika bat: alabeharra ta nahikortasuna, determinismoa ta boluntarismoa. Sozialismoak zientifikoa behar du izan. Naturalezaren legeak, ekonomiaarenak, gizartearenak, historiarenak eta politikarenak ezaguturik bakarrik jokatu lezake. Hortikan determinismoan erortzeko arriskua azaltzen da, naturaleza makina bat balitz bezela jokatzeko arriskua. Orduan, erreboluzioa asteko, lehendabizi "kondizio ojetibuak" gertatzea eskatzen da, ta, jakiña, hauek oso osoan ez dira gertatzen. Horregatik, joera honek frenuaren papeira egiten du, gauzak bere gisara gertatzen dirala uste izateko joera duelako. Batez ere, erabat burokratizatutako komunista partiduetan gertatzen da. Joera hau jarraitu izan balitz, erreboluzio gehienak ez ziran errealdade biziak biurtu izango. Jakiña da Cuba'ko partidu komunistak, ortodoxoak, Batista'ren garaietan Fidel Castro abenturista bezela artu zuela, ta, horregatik kondernatu zutela, erreboluziorako kondizioak betetzen ez ziralako, tiroka asi zelako.

Besteak, berriz, nahi izateari nagusitasun aundiagoa ematen diote alabeharrari baiño. Hauek erreboluziogilleak eta besteak erreboluziolariak direla esan diteke. Hauek sinpati gehiago jasotzen dute besteak baiño. Hauen arriskua kondizionamendua ahaztea ta baztertzea da.

Partidu komunista ortodoxoak —sobietikoak— alabeharraren menpeago daude nahi izatearenean baiño. Hauen aldrebe-sean, ezkertiar berriak nahi izatearen zalegoak bezela azaltzen dira. Nahi izatearen eta eten-gabeko erreboluzioaren zalegoak.

Hau esaterakoan, ez dut esan nahi errealdadearen beste arpegia ikusten ez dutenik eta hortaz konturatzen ez diranik, ala ere, bigarren arpegi hontarako dutela joera adierazi besterik ez dut egin nahi.

ERREBOLUZIOA POSIBLE AL DA?

Hau mendabaleko Herri aurreratuetan sozialista jatorrak egiten duten galdera da.

Erreboluzioak xistemaren eta ezarritako moldeen sustraitikan egindako aldaketa gogorra ta erabatekoa esan nahi du. Mixeria agerian dagoen alderdietan, justiziaren premia ta errebolatu beharra bereala jaiio ditekete. Angi ikusten da, irugarren munduko erdi azitako Herrietan erreboluzioa eta sozialismoa derrigorrezkoak dirala, ez baida beste biderik azaltzen herrialde hoietako arazoak zuzendu eta konpontzeko.

Gure gizarteetan aldrebes da. Menperatutakoei, langilleei, ez zaie azaltzen, besterik gabe ta bereala, bere prolemak konpontzeko ta bere gizatasuna osatzeko sozialismoa biderik egokiena bezela. Sozialdemokraziakoak izan dira langillea, gizarte berria jaso dezaken bakarra, neokapitalista gizartearekin bat egin dutena. Errenten banaketa, partizipazioko sindikalismoa etab. izan dira jokabide honen izenak. Konsumuaren gizartean omen gera.

Sozialismoa erdi azitako Herriak bere atzerapenetik ateratzeko modurik egokiena dela, gehienak dioten gauza da. Izan ere, sozialismoa ekonomiaren aldetik atzeratuta zeuden Herri batzuetan bakarrik asi da jasotzen. Gaiñera, Stalin'en garaiak ezkeroztik, sozialismoa egiteko moduaren adibide bezela Sobietikoen Batasuna jartzen zuten komunistak.

Irugarren munduan, mixeria ain aundia danez, sozialismoa, burua erne duen batentzat, derrigorrezkoa dirudi. Azitako ta erabat industariatutako Herrietan, berriz, derrigorrezkoa baiño gehiago, gizatasunaren aldetik egin liteken aukera bakarra bezela ageri da. Behar bada, mendabaleko gizona salbatzeko posibilitade bakarra sozialismoa dela, ta hau izateratzeko benetako erreboluzio bat nahi ta nahiezkoa dela, diote ezkertiar berriak. Erreboluzioa, ots, lehendabizikoz xistima ta moldeak

kondenatzea, hauen ertzean, hauetatik kanpoan gelditzea, haiek lesegiñaz beste berri batzuek osatzeko.

Baifian zer sozialismo ta zer erreboluzio?

BERRITSUKETA

1917'gn. gertatutako erreboluzioaren ondorenean sozialisten dibisioa jaiotakoan, sozialdemokratak erreformagintzaren bidea artu zuten eta komunistak erreboluziogintzarena.

Ordu ezkeroztik, komunista partiduak izan dira bere programa erreboluzioarena bezela agertu dutenak. Mendabaleko Herri industriatu ta aurreratuetan demokraziaren era parlamentuarena ta partiduekikoena da. Elezioak izaten dira, diputaduak etab. Faszismoaren kontra burrukan zebiltzanean eta 1945'gn. ondorenean erreboluziorako garairik onenak izan ziran. Garai hoiek kenduta, ustekabeen ere, eletoralismoan erortzeko arrisku bat dago. Politikaren bizitza honelako Herrietan elezioen menpean dago. Gehiena inporta dana zera da: ea botu gehiago irabazten diran, ea alkatea edo diputadua gurea izango den-edo. Horrelako preokupazioak partidu baten bizitza ta arnasa erabat menderatzen badute, eletoralismoan erori dela esan oi da. Ta zenbait partidu komunista indartsuei hori gertatu zaie. Hori edo antzeko zerbait.

Eletoralismoa indartsua bada partidu batean, honek koiunturaren politika egiteko joera izango du. Koiunturaren politika, hau da, epe motzeko politika. Ta orduan diborzio bat eguneratuko da esaten eta egiten danaren artean. Itzez erreboluziogillea, egitez erreformazalea. Azken xedea bezela erreboluzioa egongo da, baifian botuak irabaztea derrigorrezkoa den ezkerero, gizon normalak eta patxarosuak bezela azaltzeko gogoia izango da.

Ala ere, horrelako joerak, asmoak eta, askotan, desirkunde illunak, indartsuak baldin badira ere, ez dut uste esan ditekunik erreboluziogintza utzi dutenik komunista partiduak. Ezta gutxiago ere. Baifian arriskua ezin diteke ukatu eta errealdade honek ala moduzko giro desegoki bat sortuarazten du. Horregatik nion berritsuketa, oso zailla delako berritsuketazko erreboluziogintza batetik iges egitea.

Ta hortarako beste zerbait aitatu behar da. Gaur egunean era batera edo bestera sozialista diran estaduak Herri atzeratuetan fin-

katuak eta aziak dira. Ez dago, ordea, adibiderik, ejenplurik, gizarte aurreratu ta industriatu bat sozialista biurtutakorik. Sozialismoa aurreratutako Herri hauetan jasotzeko asmoak eta burrukak planteatzerakoan, atzeratutako Herri hoietan finkatutako sozialismoa jartzen zen bide ta xede bezela. Ta hori, desegokitasun aundi bat da, argi danez. Gehiago, gaur, Herri bakoitzak sozialismoa jasotzeko bere bide egokia billatu behar duela esaten danean.

Zoritxarrez, ordea, apenas asi diran sozialista pentsalariak aurreratutako gizarteetan sozialismoa nolako izan diteken pentsatzen.

Ezkertiar berriak erreboluzioa posible dela diote, ta derrigorrezkoa gizarte gizontiar batentzat. Elezioak eta parlamentarismoa erlatoiboko dirala sifinisten du ta medioaz besterik ez dirala artu behar artzezkerotan. Gizarte hauetako sozialismo berezi batean pentsatu behar dela.

NOLABAITEKO ARTU-EMANAK

Ta komunistekin, zer? Ez baidago ukatzerik, eta ezkertiar berriak ez dute egiten, onerako edo txarrerako, langille klasearen eta komunismoaren burrukak eta historia, neurri aundi batean beti ez bada ere, bat eta berdintsu xamarrek izan dirala. Gaurkoz, Europa'ko zenbait Herrietan, partidu komunistak dirala erreboluzioa egiteko ahalmenuak daudenak ezin diteke ahaztu. Baiñan, alde batetik konturatzen dira derrigorrezkoa dela komunistekin lan egitea, bestetik, ordea, hauek beste modu batekoak izatea nahi litzake. Ta honengatik postura zail batean arkitzen dira ezkertiar berriak. Komunistekin lan egin nahiean, hauek erabili beharrean arkitzen dira, baiñan hauek aldatu nahiean, hauei lezioak ematen baleude bezela.

Bestetik, eta, batez ere, gairontzeko politikariak komunismoa gerla otzaren garaian eta ondorenean bakardadean itxita zeukatenean, gutxi, ta bere iritzirako xeblebre xamarrek ziran ezkertiar berri hoiekin kontatu behar zuten bakarrik ez zeudela agertzeko. Baiñan gehienetan, ahal bezin laister, sozialdemokrata partidu aundiekin artu emanetan sartu nahiago zuten. Ezkertiar berriak, berriz, zailtasuna eta eragozpen aundiagoa dute sozialdemokratekin itzegiteko ta elkaritzeko komunistekin baiño.

Ala ere, ezkertiar berriak bere lana egin dute. Pentsatzen saiatu dira ta enseiu horren ondorenak azaltzen asi dira. Era guztietara,

dudarik ez dago, komunista eta ezkertiarren arteko artu-emanak nolabaitekoak dirala.

Komunismoa idikitzen dijoa ta txinoen esanak, castrismoaren errealdadeak eta burokraziaren gehiegikeriak egonezin bat sortuarazten dute komunismoaren baitan. Ez dira, bada, ezkertiar berrien asmoak ain selebreak.

KLUB POLITIKOAK ETA EZKERTIAR BERRIAK

Frantzia'n, De Gaulle'n agintera igoerarekin, politikalarientzat prolema espezialak sortu ziran. Zenbait gazte, orduan, batez ere unibersitario ta tenikoak, partiduetatik kanpora asi ziran lanean, politika pentsamentuaren alorrean gutxienez. Hortarako klub izeneko batzar batzuek eratu zituen: klub politikoak. Hauek lan egin dutenik ez dago ukatzerik, baiñan bi arpegikoak dira klub politikoak. Batetik, politikaren berritze ta gaurkoratzeaz arduratzen dira, bestetik ordea, tenika usai gehiegi dute, ekletizismoa ere bai, ta politikan karrera egiteko, ta azkar, gogo gehiegi.

Horregatik, partiduetan sartzen ez diran bitartean edo osatzen ez duten bitartean, ezin ditezke, besterik gabe, definitu.

Ta ari dira zerbait berria sortzen. Nederland'en, esate baterako, azkeneko elezioetan "Demokraten 66" izeneko partidu berriak botu asko bereganatu zituen, baiñan bere baitan sozialismoaren eta berritasunaren aziak daramazkin ezker, bien arteko batasun benetako bat egiten ez duen bitartean bi posibilidadade eramango ditu izkutatuta ta bi partidu diferenteen aziak, hauek asieran, partidu berdiñaren egal diferenteak bezela azaltzen baldin badira ere.

EZKERTIARREN BATASUNA TA PARTIDU BERRIA

Askotan, ezkertiar berrien lanak ezker guztiaren batasuna egitera doaz. Zenbaitetan, ordea, sozialista komunisten arteko batasuna egiteko, partidu hauen barrutik hortarako lan egitea ezinhezkoaz dutelako, elkartzera behar-

tuak arkitzen dira, itz gutxitan esateko, partidu berri bat sortzera.

Ba da hontan ala moduzko kontradizio bat: lehengo partiduak desegiteko edo eraberritzeko berri bat sortu beharrean arkitzea. Partidu hauek, ordea, erabat espezialak dira. Ez dira partidu aundi batzuek, apenas duten historiari, ez dira elezioaz gehiegi arduratzen eta, batez ere politikagintzan, garbitasun aundi baten kezka dute; ba dute batez ere pentsalarien partidua dela adierazten duen kutsu bat. Ez dute uste partidu hauek proletariatzaren banguardia izan behar dutenik, langilleen morrontzan egon behar dutela baizik. Horregatik, beste ezertan baiño gehiago "sustrako batasun" bat sortzen saiatzen dira. Partiduen arteko batasuna baiño gehiago billatuko dute langilleen artekoa, partiduen aginteetik kanpora.

Horiek kontuan artu gabe egiten diran kritikak ez dute ezer asko balio. Pentsalarien partidua dela esan oi da desprezioarekin, ta hori ahalezifaren seinñalea balitz bezela. Hontan ikusten da, ordea, partidu baten eta klub politikoaren artean dagoen diferentzia. Lehendabizikoak pentsatzea ta egitea bat egiten dute, horregatik dira partidu; bigarrengoak, berriz, batez ere asmatzera deditzen dira.

Partidu ta politikagille guztiaren egiteak xede bezela agintera irixtea du. Ta horrela da. Baiñan ezkertiar berrak diotena hau da, zertarako? Zer egiteko?

Ba dakit honelako gizonak ez diruditela agintera irixteko medioak jartzen dituztenik. Benetako ezkertiar batek gobernua bereganatzeko okasioak oso gutxi izaten dira, gutxienena, hori, burua ukatu gabe egin nahi baldin badu. Okasio hoietarako erne egon behar dela diote, izan ere izan dira historian zenbait erreboluzio gertatu ez diranak erreboluziogilleak hortarako prest egon ez diralako.